

Una de les definicions que més m'agrada de l'arquitectura ens parla d'una resposta propositiva a un problema que no sabem que tenim, una resposta que un cop materialitzada aconseguim que no puguem passar sense ella, sovint aplicant tecnologies de manera contraintuitiva. De solucions d'aquestes aplicades al nostre espai públic n'hi ha mil. Ara trobem normal que els mercats públics s'allotgin en grans estructures cobertes ben ventilades i comunicades que permetin que els negocis funcionin independentment de les condicions climàtiques. Hem aconseguit sanejar rius urbans que eren com clavegueres i convertir-los en espais de lleure i oci que funcionen com a reserves verdes, convertir centrals tèrmiques obsoletes en museus, escorxadors en centres d'art, etcètera.

La nostra història d'avui comença amb la Nadia, una nena de tres anys que viu al centre de Madrid, a punt d'anar a l'escola per primer cop. El seu pare, l'arquitecte Ángel Borrego, es va trobar amb que el pati de l'escola on havia d'anar la Nadia era (és) petit, sorollós, encaixonat com està en un pati interior de mançana insuficient, mal condicionat per aquest ús. A la mateixa hora la plaça del costat de l'escola està pràcticament buida, i ho estarà fins que la jornada laboral s'acabi, moment en que s'omplirà de gent fent la cerveseta de la tarda. L'escola és de titularitat pública. La plaça és de titularitat pública. No es podria condicionar una part d'aquesta plaça per a que servís com a pati de l'escola just quan aquesta està més buida, i fer-ho en condicions en que la privacitat i a seguretat dels nens quedi garantida?

La resposta ha arribat en forma de projecte. Imagineu: les places necessiten mobiliari urbà, mobiliari que, de no posar-se, acabarà privatitzat en forma de terrasses de bars i restaurants. Les places necessiten seients i ombres que poden ser vegetals o en forma de pèrgoles que, a més, tenen una estructura capaç de muntar plaques solars i altres elements útils per a la ciutat. La plaça madrilenya del 2D en podria ser un bon exemple. Imagineu-la amb unes pèrgoles que ombregessin la seva part central, juguessin amb els arbres i potser afegissin una mica més de verd al conjunt. Imagineu que quan la plaça està buida i els nens tenen la seva hora de l'esbarjo la pèrgola baixa i tanca un tros de plaça per a que els nens juguin al sol en un entorn controlat. Quan tornen a entrar a classe la pèrgola recupera la seva posició original i segueix ombrejant la plaça. El mobiliari urbà, un mobiliari urbà que es podria instal·lar fàcilment, segrega una part de l'espai públic per als nens únicament l'estona que els nens el necessiten. Aquest element és perfectible i pot adossar-se contra una façana per crear una mena de pati anglès per als centres educatius més petits, o per

a petits patis de servei. OSS, l'estudi de l'Ángel Borrego, ha decidit batejar aquest invent com *La Vallita Mágica*. La gestió és senzilla: aconseguir que, en el cas de Madrid, l'Ajuntament i la Comunitat, titulars uns de l'espai públic i els altres de les escoles, es posin d'acord. L'espai no queda privatitzat, sinó segregat en hores d'escola i equipat amb nou mobiliari urbà la resta del temps.

L'Ángel Borrego va tenir com a mestre el gran Alejandro de la Sota, un dels millors arquitectes de tot el segle XX espanyol, i potser dels darrers cinc-cents anys i tot. L'Alejandro de la Sota va aconseguir un petit miracle: que una disciplina tan seriosa com l'arquitectura no quedés exempta de trets humorístics tan tontos incorporar a l'arquitectura elements dissenyat per a fer-se servir per una altra cosa. Per exemple: enfrontat amb uns habitatges en un entorn tan delicat com és el centre de Salamanca, l'arquitecte va arribar a la conclusió que les finestres més bones, barates i eficaces per al seu edifici eren les que en aquells moments es muntaven als trens espanyols, finestres de guillotina que amb la seva part superior abatible en guillotina, estanques, fiables, provades mil cops. Les va muntar per fora la façana suplementant-les amb vidres fixos, també barats i fiables. El resultat és, potser, el millor edifici modern del centre de Salamanca, que està, o espero que estigui, catalogat. Més o menys per la mateixa època José Antonio Coderch, un altre gran arquitecte, aconseguia millorar les prestacions d'un altre edifici d'habitatges socials a la Barceloneta aplacant-lo amb les rajoles més barates que va trobar: les que s'usaven per a aplacar les estacions de metro que es construïen a l'època. Aquest edifici està catalogat i és una de les joies del barri i de la ciutat sencera. Amb les seves rajoles de metro orgullosament exhibides a la façana principal. L'Ángel, que sap tot això, ha presentat una sèrie de mecanismes estàndard, barats i fiables que han de servir per a que la tanca es pugui construir, ser útil des del primer dia, funcional, fàcilment mantenible sense haver de fer grans dispendis en peces especials ni en mecanismes impossibles.

Sóc passejant habitual del centre de Madrid. Conec bé les places que l'Ángel ha usat com a casos d'estudi, i places semblants (buides al migdia, amb una escola pública al costat) al centre de diverses ciutats d'Espanya. La solució és possible, pagable, i en tots els casos milloraria, d'aplicar-se amb una certa cura, els espais que la necessiten. És una pura qüestió de voluntat política i tots hi guanyaríem: la classe de debat que hauria de tenir-se quan es parla de política municipal. Tot plegats hauríem de ser més exigents amb aquests tipus de sinèrgies i amb la seva aplicació, quan calgui, en els nostres municipis. Hi sortiríem guanyant.